

Jarosław Matysiak
Poznań

MATERIAŁY JÓZEFA FELIKSA KRAWCA
(1906–1939)
(P.III–105)

Józef Feliks Krawiec urodził się 16 lipca 1906 r. w Granowcu, w powiecie Odolanów, jako najstarsze dziecko Józefa, kierownika szkoły powszechnej w Zegrzu pod Poznaniem, i Weroniki z Lehmannów. Uczył się w Gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim, a następnie w Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu, gdzie w 1926 r. zdał maturę z odznaczeniem.

W tym samym roku rozpoczął naukę na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego (UP), gdzie studiował botanikę. Jeszcze w trakcie studiów, w kwietniu 1929 r. został młodszym asystentem przy Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UP. W październiku 1930 r. na podstawie zdanych egzaminów i pracy *Porosty Ludwikowa* otrzymał tytuł magistra filozofii. Nadal pracował w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin na stanowisku starszego asystenta i adiunkta.

W 1933 r., po likwidacji przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Katedry i Zakładu Systematyki i Geografii Roślin, Feliks Krawiec przeszedł do Zakładu Botaniki Ogólnej na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UP kierowanego przez prof. Adama Wodzieckę, najpierw na stanowisko starszego asystenta, później znów adiunkta. W latach 1934–1939 prowadził ćwiczenia zlecone dla botaników wyższych lat studiów.

Na podstawie pracy *Flora epilityczna głazów narzutowych zachodniej Polski* i zdanego rigorosum w czerwcu 1933 r. uzyskał stopień doktora filozofii.

W październiku 1939 r. miał przystąpić do habilitacji na podstawie pracy *Stosunki geobotaniczne Płaskowyżu Stanisławskiego na Pojezierzu Kaszubskim*. Z powodu mobilizacji do wojska w sierpniu 1939 r. pracy tej drukiem nie ogłosił. W wojnie obronnej Polski 1939 r. walczył w szeregach II batalionu 56. pułku piechoty wchodzącego w skład 25. Dywizji Piechoty „Armii Poznań”. Poległ 9 września 1939 r. pod Łęczycą. Pochowany został w zbiorowej mogile Żołnierzy Września w części wojskowej cmentarza w Tumie pod Łęczycą.

Józef Feliks Krawiec prowadził badania z zakresu lichenologii, florystyki, geobotaniki oraz szeroko pojętej ochrony przyrody Wielkopolski i Pomorza. Był autorem 55 prac naukowych, notatek i artykułów popularnonaukowych. Jego opracowania zarówno florystyczne, dotyczące przede wszystkim roślin zarodnikowych: porostów, wątrobowców i krasnorostów, jak i fitosocjologiczne głównie z obszarów Wielkopolski i Pomorza dostarczyły szczegółowej dokumentacji do utworzenia szeregu rezerwatów, lub też poświęcone były roślinności i stosunkom geobotanicznym rezerwatów już istniejących. Najbardziej znaną i jedną z najcenniejszych jego prac jest *Flora epilityczna głazów narzutowych zachodniej Polski* (1938). Dzieło to miało charakter pionierski, tak ze względu na wszechstronne opracowanie żyjących na głazach roślin zarodnikowych, mających przeważnie charakter reliktowy, jak i ze względu na szczegółową inwentaryzację samych

głazów narzutowych. Dzięki tej pracy wiele z nich uznano za pomniki przyrody i objęto ochroną.

Był doskonałym znawcą flory Pomorza i Wielkopolski. Z terenów Wielkopolski i przyłączonych do niej powiatów południowo-wschodnich gromadził bogate materiały florystyczne i zbierał dane o zabytkach i pomnikach przyrody. Materiały te zostały częściowo zużytkowane w szeroko zakrojonym dziele opracowanym wspólnie z Adamem Wodziecką i Jarosławem Urbańskim pt. *Pomniki i zabytki przyrody Wielkopolski* (1938).

Zapoczątkował wydawnictwo „Lichenotheca Polonica” (1930), w którym wymieniono stanowiska licznych gatunków w Polsce nie notowanych.

Był członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika. Brał także czynny udział w pracach studenckiego Koła Przyrodników Uniwersytetu Poznańskiego, Ligi Ochrony Przyrody, Związku Harcerstwa Polskiego.

W 1931 r. otrzymał brązowy medal dla wychowanków Uniwersytetu Poznańskiego za wydawnictwo *Lichenotheca Polonica*, a w 1936 r. srebrny medal za dalszą działalność naukową.

W kwietniu 1933 r. zawarł związek małżeński z Anielą z Danowskich (1909–1974), botanikiem, późniejszym profesorem Uniwersytetu Wrocławskiego. Ze związku tego miał córkę Elżbietę.

Materiały Józefa Feliksa Krawca zostały przekazane w darze do PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu przez prof. Teresę Krotoską w 1995 r. (ks. nab. B nr 159) oraz przez córkę autora spuścizny Elżbietę Krawiec w 2009 r. (ks. nab. B nr 278). Od lipca 2004 r. porządkowaniem materiałów zajmował się Jarosław Matysiak. Prace zostały ukończone w lipcu 2005 r. W styczniu 2013 r. uzupełniono inwentarz o nowe nabytki i informacje odnośnie biografii autora spuścizny. Rozmiar zespołu wynosi 0,20 mb. Spuścizna zawiera materiały z lat 1911–2009. Została podzielona na 3 zasadnicze grupy zgodnie z metodami porządkowania przyjętymi w Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie.

Grupa I licząca 16 jednostek i zawierająca materiały z lat 1911–2009 składa się z trzech podgrup: A. Prace naukowe, artykuły; B. Materiały warsztatowe i działalności naukowej; C. Materiały biograficzne i o twórcy spuścizny. W pierwszej podgrupie materiałów z lat 1911–1939, składającej się z 5 jednostek, umieszczono teksty prac i artykułów oraz streszczenie pracy habilitacyjnej. W skład podgrupy drugiej z lat 1928–1939 liczącej 7 jednostek wchodzi m. in. notatki terenowe, wyniki badań, szkice, mapy, korespondencja, fotografie. Na uwagę zasługuje zachowany w doskonałym stanie zbiór fotografii wykonanych przez Józefa Krawca i Zygmunta Czubińskiego wiosną i latem 1936 podczas badań terenowych na Płaskowyżu Staniszewskim. Zdjęcia przedstawiają bogaty świat roślinny oraz przykłady ukształtowania terenu. Podgrupę zamykają materiały Oddziału Poznańskiego Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W podgrupie trzeciej składającej się z 3 jednostek znajdują się materiały z lat 1926–2009: nieliczne dokumenty osobiste, artykuły o twórcy zespołu oraz recenzje jego prac.

W skład grupy II liczącej 2 jednostki wchodzi korespondencja z lat 1934–1939. Została ona podzielona na wychodzącą oraz wpływającą. Kopie pism wychodzących oraz listy wpływające ułożono alfabetycznie. Całość zaopatrzone w aneksy.

Grupę III, zawierającą 4 jednostki archiwalne, stanowią archiwalia z lat 1928–1939. Są to materiały Józefa Bąkowskiego oraz korespondencja, prace i nadbitki osób obcych.

W PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu spuściźnie nadano sygnaturę P. III–105. Inwentarz liczy 22 jednostki archiwalne. Dołączono do niego 4 aneksy.

Źródła i bibliografia

1. Z. Czubiński, *Feliks Józef Krawiec (1926–1939)*, [w:] „Acta Societatis Botanicorum Poloniae”, 1953, T. 22, s. 259 (fot., spis prac).
2. A. Dzieczkowski, *Krawiec Feliks Józef (1906–1939)*, [w:] *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, Warszawa-Poznań 1981, s. 379.
3. G. Labuda, *Nauka w Wielkopolsce*, Poznań 1973, s. 660 i n.
4. J. Serwański, *Feliks Józef Krawiec we wspomnieniach rodzinnych*, [w:] *Bohaterowie Bitwy nad Bzurą w naszej pamięci*, red. T. Poklewski-Koziełł, Łódź 2009, s. 83–100.
5. Tegoż, *Dr Józef Krawiec (1906–1939) – botanik i bohater bitwy nad Bzurą w pamięci potomnych*, „Wiadomości Botaniczne” nr 63/2019, s. 1–30.
6. Tegoż, *Feliks Krawiec (1906–1939) jako szermierz ochrony przyrody w Polsce*, „Chrońmy Przyrodę Ojczystą” z. 75 (3)/2019, s. 163–170.
7. H. Szafran, *Krawiec Feliks Józef (1906–1939)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, T. 15, s. 255–256.
8. T. Wojterski, *Krawiec Feliks Józef (1906–1939)*, [w:] *Słownik biologów polskich*, Warszawa 1987, s. 296.

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

	pozycja inwentarza
I. Materiały twórczości naukowej, biograficzne, o twórcy zespołu	1–16
A. Prace naukowe, artykuły	1–5
B. Materiały warsztatowe i działalności naukowej	6–13
C. Materiały biograficzne i o twórcy zespołu	14–16
II. Korespondencja	17–18
A. Wychodząca	17
B. Wpływająca	18
III. Materiały osób obcych	19–22
Aneksy	1–4

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ, BIOGRAFICZNE, O TWÓRCY ZESPOŁU

A. Prace naukowe, artykuły

1. *Głazy narzutowe w Wielkopolsce*

Fragment pracy, notatki, fotografie, rysunki, korespondencja

1911–1934, rkp., masz., druk., j. niem., pol., l. i sz., k. 118, fot. 14

2. *Stosunki geobotaniczne Płaskowyżu Staniszewskiego na Pojezierzu Kaszubskim*
Streszczenie pracy habilitacyjnej z poprawkami autorskimi
1939, rkp., masz., l., k. 5
3. *Zabytkowa roślinność nadleśnictwa Dębowo koło Gniewu*
Tekst
Ok. 1939, rkp., masz., l., k. 63, fot 19
4. *Badania nad pierwotną roślinnością obszarów leśnych [tekst nieczytelny] a Gniewem na Pomorzu (nad. Dębowo)*
Tekst i notatki warsztatowe
Ok. 1939, rkp., l., k. 172
5. Artykuły
Badania nad zabytkową roślinnością nadleśnictwa państwowego Dębowo na Pomorzu,
Druk.: „Kwartalny Biuletyn Informacyjny” R. VIII, Kraków 1938, Nr 4a, s. 17–18
Inwentaryzacja zabytków i pomników przyrody w nadl. Dębowo na Pomorzu
(fragment)
1938, rkp., masz., l., k. 10

B. Materiały warsztatowe i działalności naukowej

6. *Badania naukowe w nadleśnictwie Dębowo koło Gniewu*
Sprawozdanie z lustracji rezerwatów w n-ctwie Dębowo w dniu 2 sierpnia 1937 r.,
druki, notatki, wypisy z dokumentów, szkice, mapy (1:20 000–masz., 1:100 000–druk.), korespondencja
1930–1939 i b. d., rkp., masz., druk., j. niem., pol., l., k. 54+fkp. 1
7. *Stosunki geobotaniczne Płaskowyżu Staniszewskiego na Pojezierzu Kaszubskim*
Notatki, wypisy źródłowe, korespondencja,
1928, 1936 i b. d., rkp., j. łac., niem., pol., l. i sz., k. 98
8. J. w.
Notatki, wyniki badań, wykresy, tabele
1936 . d., rkp., j. łac., pol., l., k. 130
9. J. w.
Notatki, wyniki badań, wykresy, tabele, szkice
1936 . d., rkp., masz., j. łac., pol., l., k. 190
10. J. w.
Notatki, wypisy źródłowe, spis literatury, szkice, mapy (1: 25 000–masz., 1: 25 000–druk.), korespondencja
1936–1938 i b. d., rkp., masz., j. łac., niem., pol., l. i sz., k. 100
11. J. w.
Fotografie przedstawiające świat roślinny oraz ukształtowanie terenu, notatki
1936, rkp., l., k. 10+fot. 136
12. *Notes z notatkami, pokwitowania wpłat, rachunek, fotokopia fragmentu mapy przedstawiającej rejon Zatoki Pomorskiej i wyspę Rugię*
1938–1939 i b. d., rkp., masz., druk., j. niem., pol., l. i sz., k. 36+fkp.

13. Polskie Towarzystwo Botaniczne Oddział Poznański
Program Zjazdu PTB w dniach 4–6 czerwca 1938 r. w Poznaniu, korespondencja
1937–1938, rkp., masz., masz. pow., druk., l., k. 13

C. Materiały biograficzne i o twórcy zespołu

14. Dokumenty osobiste
Studencka książeczka legitymacyjna, akta związane ze służbą wojskową
1926–1930, 2009, kkp., l. i sz., k. 31
15. Feliks Józef Krawiec
Artykuły, nadbitki artykułów
1953–2009, kkp., druk., l., k. 29, zob. aneks 1
16. A. Wodziczko, J. Urbański, *Zabytkowa roślinność okolic Opalenia nad dolną Wisłą*,
J. Walas, *Ocena pracy Feliksa Krawca „Zabytkowa roślinność nadleśnictwa Dębowo
koło Gniewu”*
Recenzje
1947, b. d., rkp., masz., l., k. 3

II. KORESPONDENCJA

A. Wychodząca

17. Osoby i instytucje D–Z i odbiorcy nierozpoznani
1934–1939, rkp., masz., l., k. 23, zob. aneks 2

B. Wpływająca

18. Osoby i instytucje A–Z i nadawcy nierozpoznani
1936–1939, rkp., masz., masz. pow., druk., j. czes., franc., pol., niem., l.,
k. 136, zob. aneks 3

III. MATERIAŁY OSÓB OBCYCH

19. Józef Bąkowski
Materiały dotyczące badań torfowisk rozmieszczonych na Wyżynie Staniszewskiej
w Szwajcarii Kaszubskiej – Analiza pyłkowa torfowisk (2 zeszyty z wynikami
badań)
1936–1937, rkp., l. i sz., k. 116
20. J. w.
Materiały dotyczące badań torfowisk rozmieszczonych na Wyżynie Staniszewskiej
w Szwajcarii Kaszubskiej: wyniki badań, wykresy, tabele liczbowe pyłków,
korespondencja, notatki, nadbitka pracy J. Bąkowskiego i K. Bogusławskiej:
*Przyczynki do polodowcowej historii lasów Płaskowyżu Staniszewskiego na
Pojezierzu Kaszubskim*
1936–1938 i b. d., rkp., masz., druk., l. i sz., k. 41
21. J. Lakowitz do O. Tumma
Zawiadomienie o śmierci Hermanna Zschake
Korespondencja
1939 i b. d., rkp., druk., j. niem., l., k. 2

22. Prace, nadbitki osób obcych

1928–1939, druk., j. franc., niem., pol., l. i szk., k. 137, zob. aneks 4

ANEKS 1

J. 15. Feliks Józef Krawiec

- 1) Zygmunt Czubiński, *Feliks Józef Krawiec (1906–1939)*, [w:] „Acta Societatis Botanicorum Poloniae”, 1953, vol. 22, nr 1, s. 259–66
- 2) Zygmunt Czubiński, Jan Rafalski, *Dr Feliks Krawiec – zasłużony florysta i pracownik na polu ochrony przyrody (20-tą rocznicę Jego zgonu)*, „Przyroda Polski Zachodniej”, 1959, nr 3–4, s. 213–217
- 3) Katarzyna Leja, *Doktor Feliks Józef Krawiec (1906–1939). Wspomnienie w 70 rocznicę żołnierskiej śmierci*, „Więści Akademickie. Czasopismo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu”, 2009, nr 9–10, s. 30–31.
- 4) Jacek Serwański, *Feliks Józef Krawiec we wspomnieniach rodzinnych*, masz., k. 13, druk [w:] *Bohaterowie Bitwy nad Bzurą w naszej pamięci*, red. T. Poklewski-Koziół, Łódź 2009, s. 83–100.

ANEKS 2

J.17. Korespondencja wychodząca Osoby i instytucje D–Z i odbiorcy nierozpoznani

Dyrekcja Wodociągów Miejskich w Poznaniu	1937 l. 1
„Książnica-Atlas” Zjednoczone Zakł. Kartograficzne i Wydawnicze T. N. S. W. Spółka Akcyjna	1938 l. 1
+spis fotografii	
Ołtuszewski Witold	1938 l. 1
Pawłowski Stanisław	1938 l. 2
Rektor Uniwersytetu Poznańskiego	1938 l. 1
Szymkiewicz Dezydery [?]	1937 l. 1
Wołoszyńska Jadwiga	1938 l. 1
Zarząd Funduszu Kultury Narodowej przy Prezydium Rady Ministrów	1934–1939 l. 9
Odbiorcy nierozpoznani	1938 l. 1

ANEKS 3

J.18. Korespondencja wpływająca, Osoby i instytucje A–Z i nadawcy nierozpoznani

Arwidsson Th.	1936 l. 1
Czubiński Zygmunt	1937–1938 l. 3
Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do spraw ochrony przyrody	1939 l. 2
Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha	1938 l. 1
Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie	1937 l. 1
Dyakowska Jadwiga	1939 l. 1
Dziekanat Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UP	1929, 1930 l. 2
Erichsen C. F. E.	1936–1939 l. 8
Hillmann J.	1936 l. 1

Instytut Geograficzny Uniwersytetu Poznańskiego	1938 1. 1
Kaczmarek Czesław	1936–1939 1. 8
Karpiński J. [?]	1938 1. 1
Klimczak E.	1939 1. 1
Kobendza Roman	1938 1. 1
Komenda Wielkopolskiej Chorągwi Harcerzy w Poznaniu	1938 1. 1
„Książnica-Atlas” Zjednoczone Zakł. Kartograficzne i Wydawnicze T. N. S. W. Spółka Akcyjna	1938 1. 2
Lilpop Jerzy	1938–1939 1. 3
Lettau G.	1938 1. 2
Magnusson H.	1936, 1938 1. 2
Mądalski Józef	1936–1939 1. 18
Ołtuszewski Wacław	1937–1938 1. 3
Pascher Adolf	1937 1. 1
Pawłowski Bogumił	1936–1939 1. 12
Pawłowski Bogumił, Szafer Władysław	1938 1. 1
+ odpis Statutu Międzynarodowego Towarzystwa Fitosocjologiczno- Geobotanicznego	
Redakcja „Przeglądu Ogrodniczego”	1938 1. 1
Redinger Karl	1937 1. 1
Regel C. [?]	1938 1. 1
Rejment Irena	1938 1. 1
Schade A.	1936–1938 1. 5
Schmidtke E.	1938 1. 1
Starte Jan	1938 1. 1
Sulma Tadeusz	1936 1. 1
Suza J.	1938 1. 1
Szafer Władysław	1937, 1939 1. 2.
+ programy: międzynarodowej wycieczki SIGMA na Podole i w Karpaty Wschodnie w dniach 7–19 lipca 1937; wycieczki botanicznej Instytutu Botanicznego UJ do Lasów Państwowych Dyrekcji Okręgu Radomskiego	
Szafran Helena	1938 1. 3
Szalerówna [?]	1938 1. 1
Szymkiewicz Dezydery	1939 1. 1
Šmarada Jan	1937 1. 1
Tołpa Stanisław	1938–1939 1. 3
Tomin M. P.	1936 1. 1
Towarzystwo Geograficzne w Poznaniu	1939 1. 2
Towarzystwo Miłośników Akwariów i Terrariów w Poznaniu	1939 1. 2
Towarzystwo Muzeum Ziemi w Warszawie	1938 1. 1
Walas Jan	1938 1. 1
Wilkowska Irena	1938 1. 1
Wołoszyńska Janina	1938, 1939 1. 2

Zarząd Funduszu Kultury Narodowej przy Prezydium	
Rady Ministrów	1936–1939 l. 5
Zschacke Elsa	1936 l. 1
Nadawcy nierozpoznani	1937–1939 l. 7

ANEKS 4

J. 22. Prace osób obcych

1. Galon Rajmund: *Klimat Pomorza i Prus Wschodnich*, 1937 (nadb.)
2. Lechevalier Jacques: *Botanica*, 1939
3. Rübel E.: *Bericht über das Geobotanische Forschungsinstitut Rübel in Zürich 1918–1928*, 1928
4. Środoń Andrzej: *Studia nad szczątkami dyluwialnymi roślin z rodziny „nymphaeaceae”*, 1935
5. *A. catalogue of Scientific & Technical Journals and Transactions of Learned Societies*. 1939